

Cap a on va Podem? Classe, populisme i moviment

Núria Alabao

El congrés de Podem acaba amb una ratificació del lideratge i les propostes de Pablo Iglesias. Molts mitjans —que havien apostat públicament per Íñigo Errejón— ja alerten de la vinent “radicalització” del partit. La veritat és que les dues propostes majoritàries semblaven encarnar en les seves cares més visibles un debat que s'està donant a l'“esquerra” espanyola pel que fa a les estratègies que han de guiar l'àmbit institucional. Però no solament aquí. Als EUA, molts analistes culpen Clinton i l'aparell demòcrata per apartar Sanders, el candidat que semblava més adient per afrontar Trump per la seva capacitat d'arribar als més desafectes al sistema; mentre que, a Anglaterra, Corbyn ha aconseguit mobilitzar un sector nou de joves i moviments en el si del Labour, que empenyen cap a una radicalització del partit.

Valgui aquesta comparació com un exercici discursiu, salvant les enormes distàncies històriques i de context que poden situar aquests exemples en plans molt diferents —**Podem és un partit nou en un país immers en una crisi de règim**. No obstant això, hi ha reptes compartits. D'una banda, la mateixa crisi de legitimitat de la globalització neoliberal i les seves conseqüències —que amb la present crisi econòmica arriba també als països centrals del capitalisme. Però, sobretot, la crisi de la socialdemocràcia, incapaç de salvar les restes de l'Estat de benestar i d'arribar als de sota només amb [polítiques simbòliques i d'inclusió de les minories](#) (avortament, matrimoni homosexual, etc.). Les conseqüències són un replegament xenòfob i de dretes que s'està estenent per tot el món. Com confrontar tot això aquí i ara amb Podem com a eina? S'hauria de buscar una aliança de les classes mitjanes amb els sectors més castigats per poder governar el país? O reconèixer que les victòries per a les classes populars no són mai concessions dels governs si no es veuen impulsades o abonades des de la mobilització social? Cal aixecar ponts amb l'establishment' o polaritzar amb ell? I sobretot: es pot empenyer la crisi de règim per portar la situació més enllà de l'aparent calma?

“Podem hauria d'esdevenir una palanca destituent o un engranatge més de la màquina de representació?”

És cert que **la violenta confrontació mediàtica entre Iglesias i Errejón ha enfosquit aquests debats programàtics de fons**, com també ho és que, a la batalla, allò que estava en joc era bàsicament el control de l'aparell. No obstant això, les diferències existien; potser són precisament la traducció discursiva d'aquestes lluites de poder que sempre tenen conseqüències sobre la manera com es construeix un partit —la seva obertura, el seu grau de democràcia interna, la seva capacitat de connectar amb el social—, és a dir, per la seva utilitat com a eina de transformació.

Diferències tàctiques o estratègiques?

Les diferències greus entre els dos líders van començar amb la repetició d'eleccions generals entre el 20-D i el 26-J i la confluència amb IU, que Errejón rebutjava, així com amb la gestió de l'intent fallit de formar Govern amb el PSOE. És en aquest punt que Errejón sembla discrepar més fermament del que fou el seu company de lluites. El que deia en el document polític presentat és que Podem ha de deixar de quedar com “l'enfant terrible” de la política espanyola” i que s'ha de construir una alternativa de Govern, encara que impliqui una aliança amb el PSOE. Per això s'ha de deixar de confrontar amb els socialistes i aixecar ponts. I fins i tot, encara que això no ho digui en el

document, sembla que Errejón estava disposat a donar el Govern a l'aliança entre PSOE-Ciutadans.

Són aquestes diferències estratègiques o tàctiques? Profundes i irreconciliables o de conjuntura? L'anàlisi subjacent d'Errejón que s'extreu del document polític presentat és que hi ha oberta una crisi "de règim, no d'Estat". Per tant, es pot inferir que, per a un estudiós de les revolucions constitucionalistes llatinoamericanes (cicle 1999-2009), l'oportunitat no estaria aquí a l'altura d'una radical reordenació d'Estat. El que queda, llavors, és governar; governar demostrant que es poden aconseguir algunes conquestes. Tot això, sense qüestionar el marc institucional —que encara considera essencialment legítim—, sinó el seu ús.

En el fet que Podem està destinat fonamentalment a governar hi estan d'acord tots dos líders. Així que **el debat de fons que s'hauria d'haver abordat és el de si Podem ara hauria d'esdevenir una palanca destituent o un engranatge més de la màquina de representació**. Si jugar el joc parlamentari fins a les últimes conseqüències, o impugnar-lo per portar-lo més enllà. No obstant això, Iglesias, encara que parli en el seu document d'"impuls constituent" o de la necessitat d'encarar "reformes profundes en una direcció constituent", tampoc no aborda la qüestió amb claredat; mentre que, per exemple, el document de Podem en Moviment —liderat pels anticapitalistes— explicitava la necessitat d'estar preparats per a un possible intent de reforma constitucional "cosmètica" i proposava una aliança amb sectors de moviment per aprofundir el desafiament. També abordava un altre tema central com és la qüestió europea, i què significaria tractar de fer polítiques avançades constretes pels dictats 'austeritaris' com en el cas de Syriza. Un altre debat central que les candidatures majoritàries van passar per alt.

Transversalitat, lluita de classes i estil comunicatiu

Aquests debats estratègics no s'han abordat de cara. Allò que s'ha representat més als mitjans és el conflicte traduït en termes comunicatius: un estil més o menys confrontatiu, si usar o no referències clàssiques d'esquerra o conceptes com "classe treballadora". Una cosa que en la nova política estem acostumats a sentir amb el nom de "relat". És igual la veritat, si es pot donar amb la narració adequada.

Del que es tractava per Errejón és de "no fer por", d'"atreure els que falten", "que la gent visualitzi Podem com a opció de Govern". Les altres estratègies, les desqualifica com a "resistencialistes", orientades només als "sectors més empobrits" o de l'"esquerra clàssica", ja que renuncien a la "transversalitat". **Encara que no s'expliciti així, aquí estem parlant de quin hauria de ser l'estratègia de classe**. El que dibuixa en el fons és una opció orientada a les classes mitjanes —no a les reals en termes econòmics, que aquestes són més aviat escasses, sinó a les idealitzades que fan d'estabilitzador social, el nucli del sistema representatiu—, a les quals caldria guanyar per un pacte social més favorable als de sota. Aquestes classes mitjanes que, com [assenyala Isidro López](#) —diputat per Podem a l'Assemblea de Madrid—, s'estan descomponent ràpidament amb la crisi. És a dir, el que s'està proposant a aquestes classes mitjanes és tornar a la situació anterior a la crisi, cosa que ja no seria possible per qüestions materials. Això formaria part, segons López, d'una estratègia "reactiva", que impediria la seva conversió en un agent polític i social nou. És a dir, faria operar Podem com a tap de la transformació.

Llavors, si les classes mitjanes s'estan descomponent, si no estan articulades per cap projecte viable d'Estat a mitjà i llarg termini, com podem saber quins són aquests valors de la classe mitjana amb què es vol connectar i articular en una aliança interclassista? No es pot. L'únic que és possible és assemblar-se a elles o, més aviat, a la representació que ens fem d'elles: vestir bé —amb camises blanques, amb vestits formals—; parlar correctament; no semblar violent o en confrontació —no ser "matxirulo", no dir coses com "calç viva" al PSOE; ser bons nois i noies —demanar perdó al bisbe

per protestar amb els pits a l'aire en una església. El que diríem que informa un estil. No assemblar-se a Cañamero, ni a d'altres que són a la llista d'Iglesias —que encara manté la seva cua de cabell.

“Els contrapoders socials casen malament amb qualsevol construcció partidària, sobretot si és jeràrquica”

Dibuixat així, sembla una mica caricaturesc, però aquestes qüestions han estat presents en la campanya i en Podem des dels seus inicis. En les discussions per quina hauria de ser la música de Podem, en la forma de pensar les campanyes electorals, o fins i tot el disseny dels cartells. Però també estan vinculades a qüestions més importants com la meritocràcia dins de l'organització. **Si ets de classe mitjana, si ets universitari, tens més possibilitats d'estar a la direcció encara que tinguis nul·la experiència política.** Meritocràcia o igualitarisme? Iglesias ho resumia en dues frases en el seu discurs de dissabte a Vistalegre: “No ens podem assemblar a ells ni en com caminem” i “ser transversal és assemblar-se al poble i no al PSOE o a Ciutadans”.

El canvi polític, una qüestió de relat?

En tot cas, i encara que poguéssim dibuixar perfils perfectes de conjunts de preferències dels votants de diverses classes socials i fer-los coincidir en una proposta, **la política transformadora no és una qüestió de laboratoris discursius.** El que obvia aquesta concepció són tots els problemes durs de la política: de composició amb els sectors socials organitzats, o fins i tot de tensions també amb ells; de pluralitat interna i creació d'organització; o fins i tot de mobilització i vinculació amb aquells segments socials més precaritzats als quals diem representar.

Respecte a la relació amb els moviments i les lluites, hi havia diferències importants. Cal dir que aquí la qüestió ha guanyat certa hegemonia respecte al primer Vistalegre, on es menyspreava fins i tot la mateixa militància. Avui, la proposta d'Anticapitalistes ho posava en el centre de la construcció del partit, com abans, i Iglesias reconeixia la necessitat de construir un “bloc popular”, on els polítics “segueixin sent militants” o “activistes institucionals”. Sembla que el que es diu és que ara toca un Podem a peu de carrer, i fins i tot incideix en la necessitat de ser “contrapoders”. “Hem d'estar en tots i cadascun dels conflictes socials i escoltar els moviments”, es diu en els documents guanyadors. No obstant això, **cal veure si s'aconseguirà superar el vell model d'encapçalar manifestacions per fer-se la foto en totes.**

Presentar alternatives a la dreta xenòfoba —de la qual ningú no pot assegurar que estiguem vacunats per sempre— i evitar la guerra de pobres contra pobres té més a veure amb conjunció virtuosa d'aliances socials àmplies, mobilitzacions i reconstrucció de llaç social que amb encertar amb la forma comunicativa correcta; més amb els contrapoders socials que siguem capaços d'articular que amb les camises blanques i les cares de bons nois, amb la identificació amb el líder o amb el paper de quants diputats-militants. El problema no és representar els de sota, sinó ser també els de baix. És un problema d'organització. I això ara no està assegurat amb la victòria d'Iglesias.

Els resultats del congrés de Podem reforcen la proposta que alertava d'un risc d'“institucionalització” del partit, però legitimen un mètode vertical i plebiscitari de direcció —recollit en la proposta organitzativa guanyadora— que és una barrera per a la transformació de la “màquina de guerra electoral” en moviment popular. Els contrapoders socials, per la seva pròpia naturalesa, casen malament amb qualsevol construcció partidària, sobretot si aquesta és extremament jeràrquica. En el primer Vistalegre es parlava de la possibilitat d'un partit-moviment, construït de baix a dalt, on l'estratègia vindria des de les bases i serviria efectivament, per frenar la institucionalització; i per aturar la gairebé inevitable identificació a mitjà termini entre

els interessos de “classe” dels nous polítics i dels vells. Avui, però, ja podem dir que en el model de partit que s’ha anat dibuixant des del primer Vistalegre s’allunya definitivament aquesta possibilitat.

Nuria Alabao és membre de la [Fundación de los Comunes](#), periodista i doctora en antropologia.